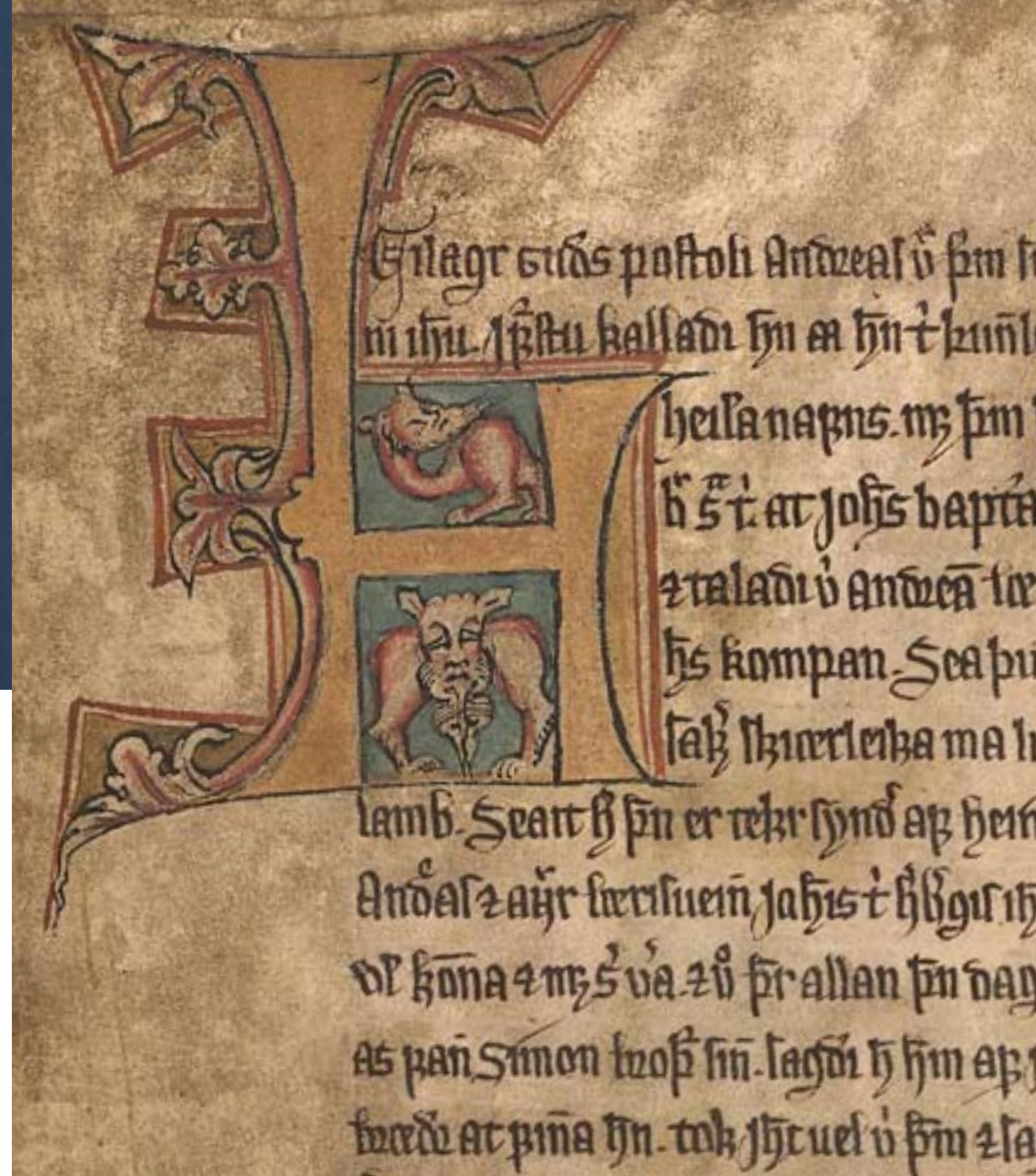

Biskop på Hólar, Jón Eiríksson (1359–1386) brev af 2. oktober 1371 om delingen af fiskerettighederne i gletsjerfloderne i Skagafjörður mellem Miklobæjarkirkja og gården Reykir i Tungusveit. Biskoppens segl er længst til venstre (AM. Dipl. Isl. Fasc. III, 19).

I 2009 blev Árni Magnússon's håndskriftsamling optaget på UNESCOs (FNs særorganisation for kultur) Verdensarv-liste (Memory of the World Register). UNESCO vil med Verdensarv-listen skabe opmærksomhed omkring vigtigheden af at bevare verdens åndelige kulturarv, og de udnævner derfor samlinger og museer, der har særlig værdi. Optagelsen af Árni Magnússon's håndskriftsamling på listen er et udtryk for en stor anerkendelse af den islandske håndskriftsarv. I begrundelsen bemærker UNESCO, at samlingen omfatter uvurderlige håndskrifter indeholdende fortællinger om de nordiske lande – og faktisk også en stor del af Europas – historie og kultur fra middelalderen og frem til nyere tid. Endvidere fremhæves islændingesagaerne som et eksempel på et enestående bidrag til verdenslitteraturen, der findes overleveret i håndskrifterne.

runung siglun / litraf

Forsiden: Initial fra apostelsagahåndskriftet Skarösbók (SÁM 1) fra tredje fjerdedel af 1300-tallet.

www.arnastofnun.is

ISLANDSKE MIDDELALDERHÅNDSKRIFTER

ÁRNI MAGNÚSSON-INSTITUTTET
FOR ISLANDSKE STUDIER

Árni Magnússons håndskriftsamling opbevares på de to Arnamagnæanske Institutter, i Reykjavik og København. Samlingen består af omkring 3.000 håndskrifter fra middelalderen og de følgende århundreder samt knap 14.000 diplomer (d.v.s. dokumenter med retsligt indhold), både i original og afskrifter.

Árni Magnússon blev født i 1663 på Kvennabrekka i Dalir. Han fik sin første uddannelse på Island, men fortsatte siden studierne i København. Her blev han arkivsekretær i kongens gehejmearkiv og senere også professor i danske antikviteter ved Københavns Universitet. Árni Magnússon var den mest energiske samler af islandske håndskrifter på sin tid. Nogle bøger fik han som gave, andre købte han, og dertil fik han også folk til at tage afskrifter af de håndskrifter, der ikke var til salg. En del af Árni Magnússons håndskrift- og bogsamling gik til grunde i den store ildebrand i København i 1728, men man mener, at de fleste af de pergamentshåndskrifter, han ejede, blev reddet fra flammerne. Árni Magnússon testamenterede ved sin død, den 7. januar, 1730, sin håndskriftsamling til Københavns Universitet.

I mange lovbogshåndskrifter giver illustrationerne et indblik i folks dagligliv i tidligere tider. Til venstre skænkes der øl fra et fad og til højre afprøves forskellige måleinstrumenter. Heynesbók (AM 147 4to) fra første del af 1500-tallet.

Håndskrifterne i Árni Magnússons samling danner kernen i Árni Magnússon-instituttet for islandske studiers håndskriftsamling. Danmark udleverede håndskrifterne til Island i årene 1971–1997, efter at de to lande havde indgået en aftale om udlevering som afslutningen på den såkaldte håndskriftssag, der havde verseret i årtier. Sagen handlede om, hvorvidt de islandske håndskrifter skulle sendes tilbage til Island, eller om de for altid skulle opbevares i Danmark. Foruden håndskrifter fra Árni Magnússons samling udleveredes også mange håndskrifter fra Det Kongelige Bibliotek i København. Desuden findes også forskellige andre håndskrifter i instituttets samling, f.eks. apostelsagahåndskriftet Skarðsbók (SÁM 1), der blev købt på auktion i London i 1965 på initiativ af de islandske banker og givet til det islandske folk som gave.

Möðruvallabók (AM 132 fol) fra midten af 1300-tallet er det største af de bevarede håndskrifter, der indeholder islændingesagaer. Det indeholder 11 sagaer, bl.a. Njals saga, Egil Skallagrímssons saga og Laxdæla saga. Det er indbundet i træbind, hvilket var meget almindeligt i middelalderen.

sonu h' leud h' ve sem þgam hopydu oca t' lein - haef þo t' pund
 v h' z atz fu bösga par pell qmorgs z h' i' linn' m' linn z mard
 n'at h'd sidin sigde haef s. ve om cilat' z fua h'ap hallt' luid m' l'ia
 z fo pra' i' danna þo' þa a' pund l'it. h'af' lina' h'ap' pek' þ' god' v' cob
 ur duadrest' þar v' uerim. þa v' z m' d'inn' h'gi' madd' la' e' h'ic' her
 h' v' san' linn' gorm' þ' brodur' þ' h'ra' do' h'ap' h' v' kom' o' v' sig' h' m'
 h'apde' lengit' h'at' z þengit' op' lausa' piat' - þ' v' kulladz' gull' h'ic' h'
 þatte' uel' ol' komi' at' va' h'ap' i' dan' m' b. *vaxi vaki gullu' s'ana*
 z þe' gras' z þe' v'v' h'ellou' h'e' linn' d'ozdz' e' h'ic' h'ic' z þe' g'u'
 þar' ongua' moertodu' p'uist' h'af' i' v' b'ur' tu' tobu' þ'ir' þa' z
 ara' z h'illaz' z allar' h'ap' t'ebuir' z þ' v' þ'm' l'itu' þ'ir' þ'e'ndz' g'ia
 l'ad' itoz' g'iald' þ'ar' þ'ar'n' h'oydu' þa' langa' h'io' h'ic' pe' þ'egit' oz'
 þ'rædi' er' haef' h'apde' þ' l'erit' m'z' p'uolin' z' at' v' þ'o' v' h'ga' v' h'auit'
 it' þ'o' h'ic' h'ap' l'uid' i' h' m'z' þ' h'o' p'lect' e' þ' am' h'omile' e' e' h'ic' h'ic'
 i'at' þ'ar' ept' m'z' linn' l'ide. h' h'apde' þa' en' m'ubla' k'rap' v' boen
 oz' z' geozde' h'ardā' þ'at' þ'ra' en' boen'de' k'uimdu' illa' z' geozdu'
 z'ad' linn' sidin' v'm' uet'n' s'op'u' u'v'at' boen'dz' l'ann' z' þ'egu' l'io'
 m'ib'it' it'epadu' l'adan' at' c'ellend' h'gi' þ'ar' l'e' h' v' a' v'ar'islu' z' hel
 du' v' h' o'v'atu' þ' pell' erit' z' m' l' u'et' m'ā' m'z' h'ic' - þ' s'egia' m' at'
 lu' olld' v' i' em' h'oydu'at' er' g'u'h' h' s'rupn' z' ap' þ' at' u'et'n' sp'ill'
 t'uat' en' boen' d'it' h'at' l'idom' h'up' h'at' z' h'oydu' l'ikā' þ'au'p'
 þ' robu' i' more' s'ult' z' seyrū' z' þ' noat' ma'at'pa' i' dan' d'ad' þ'anz'
 v'leozd' m' þ'ra' m'ā' er' d' l'etu' h'p' d'oz'parit' - m'ib'it' it'erp' h'apde' h'ic'
 þe' h' z' l'inn' z' l'it' m'z' n'ur' l'end' be' m'ā' h'ic' m' v'iu' h'ic' þo' m'ib'it'
 þ'uat' h' v' þ'm' g'ody' þ'at' h' v' i' boendunū' h'ic' *v'ozdz' at' t'ru' z' f'*

v'ozdz' at' t'ru' z' f'

v'ozdz' at' t'ru' z' f'
 þar' h'ic' er' h'at' v' þ'at' h'egat'
 þ'and' v'ar' h'ic' h'ic' z' nu' hundat'
 z' l'eyg' z' h'ic' at' z' a' d'udu' d're
 h'ic' h'oydz'igat' s'at'om' h'ic' m'
 l'bla' k'eitara' z' g'u'ist' d'ic' d'ic'at'
 v'ardar' sigla' h'ic' p'ozdz' at' t'ru' z' f'
 h'ic' l'iuom' h'olmā' nū' a' v'at' h'ic'
 er' þ'and' h'at' h'ic' l'ic' h'ic' þ'ol
 þ'ir' u'at'ic' at' f'in' l'id' at' þa' g'e' h'ic'
 þ'ozol'p' g'ap' u'eimū' n'ap'n' z' h'illadz' h' olap' ept' p'odur' þa'
 u'dur' linn' ap' þ' v' d'oz' modur' h'ic' m'ic' m'ic' m'ic' p'ozg'
 dz' z' ollū' þ'm' er' þ'ar' v' d' h'adz' h'ic' at' t'ru' z' f' h'olmā' s'
 l'engē' h'ic' l'er' h'ic' þ'ann' h'ic' h'ic' at' h'ic' h'ic' ept' v'ann' b'urd' e'
 er' noat' d'inn' ad'it' e' d'ag' l'ic'omb'it' h'ic' m'ad' d'ic' h'ic' h'ic'
 þ' d' linn' h'adz' z' þ'ozol'p' er' þ'at' d'ic'at' m'ā' p' þ'at' at' em'

m' h'igdu' er' þau' l'oynduz' v'm' d'aga' z' m'at'u' ongua' m' p'iffa' þ'au' h'o'
 v'at' d'ag' at' h'uellē' at' c'ivē' a' o'ff'entodu' þ'au' d'at' h'ic' s'ende' h' p'ā'm'
 h'erm' d'oz'n' at' s'egia' p' linn' h'ra' þ' buomu' en' h' l'er' p'igla' þ' h'ema' l'o'
 em' z' l'enna' þ'm' h'oy' m'z' h'mū' beztū' p'ongu' v' d'at' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 þ'ic'm' l'ia' þ'o' h'at' er' h'o' v' ept' z' h' h'ionofu' h'oi' m'z' h'ic' z' l'on' h'ic'
 olap' þ'ozol'p' l'ulā' z' þ'oz' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 z' h'ic' z' g'ude' h'oydu' h'ic' ept' d'oz'p' *v'ozdz' at' t'ru' z' f'*
 t'rig' h'ic' olap' h'ic' h'ic' h'ic' er' h'ic' h'ic' h'ic' er' en' þa' v' d'at' h'ic'
 h'oydu' h'adz' z' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 m'z' h'ic' t'rig' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 er' þ'ir' p'u'du' g'u'h' mod' linn' s'agdu' h'ic' h'ic' h'ic' at' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 at' er' þa' h'oydu' geoz'at' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 at' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 f' m'z' v'ā' l'at' at' h'o' mū' p'ozdz' up' p' t'rig' ept' ongū' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 at' en' p' þa' l'ub' at' p' l'ama' h'at' at' t'u' g'uh' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' v' u'et'n' ept' l'om' þ'ic' er' v'ic'ad' þa' v' d' em'ge' ept' l'erit' h'ic'
 p'd' u' at' z' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 at' l'ic' h'ic' h'ic' at' m'olū' h'at' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'oydu' d'ap'ert' g'uh' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 a' o'ff'it' m'z' p' linn' z' p'ell' m'ere' u'ō' at' h'o' p'ozdz' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 en' l'oydu' sig' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 at' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 l'er' pek' h'o' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 z' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 þa' m' er' v'ar' u'ō' h'o' h'ic' z' c'ivē' z' h'a' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 g'u'h' h'ic' v' h'ic' d'ag' en' þ'eg' v' n'or'mā' b'io' ept' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 ept' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 þau' þ'au' oz' h'ic' z' m'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 at' ept' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 d'at' d'ap'und' em' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 v' u'oz' h'adz' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 ept' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 d'oz'tur' linn' z' v' l'uc' m' olap' z' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 en' d'at' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'
 h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic' h'ic'

Flatøbogen (Flateyjarbók, GKS 1005 fol), der formentlig blev skrevet og illumineret i årene 1387–1394, består grundlæggende af en samling af kongesagaer; men den indeholder også forskellige digte, teks. den ældste nedskrevne rima, en annal og forskelligt stof, der kun er overleveret i Flatøbogen, så som f.eks.

Grønlandingsaga, der fortæller om opdagelsen af Vinland eller Amerika. Bogen prydes af mange ornamenterede initialer og billedinitialer, der ofte strækker sig ned i den nedre margen, som det kan ses på dette billede, der viser missionskongen, Olaf Trygvassons fødsel ved begyndelsen af hans saga. Kong Olaf kristnede bl.a. Island.